
ESA 2016 72

07/04/2017

Yhteiset ohjeet

---

rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonnassa noudatettavan riskiperusteisen lähestymistavan ominaisuuksista ja valvonnan yhteydessä toteutettavista toimista

Riskiperusteista valvontaa koskevat ohjeet

1. Yhteiset ohjeet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonnassa noudatettavan riskiperusteisen lähestymistavan ominaisuuksista ja valvonnan yhteydessä toteutettavista toimista

Riskiperusteista valvontaa koskevat ohjeet

Näiden ohjeiden asema

Tämä asiakirja sisältää yhteisiä ohjeita, jotka on annettu Euroopan valvontaviranomaisen (Euroopan pankkiviranomainen) perustamisesta sekä päätöksen N:o 716/2009/EY muuttamisesta ja komission päätöksen 2009/78/EY kumoamisesta 24 päivänä marraskuuta 2010 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1093/2010 16 artiklan ja 56 artiklan ensimmäisen kohdan, Euroopan valvontaviranomaisen (Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomainen) perustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1094/2010 ja Euroopan valvontaviranomaisen (Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen) perustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1095/2010 nojalla (jäljempänä yhdessä 'Euroopan valvontaviranomaisista annetut asetukset'). Euroopan valvontaviranomaisista annettujen asetusten 16 artiklan 3 kohdan mukaan toimivaltaisten viranomaisten ja finanssilaitosten on kaikin tavoin pyrittävä noudattamaan ohjeita.

Yhteisissä ohjeissa esitetään Euroopan valvontaviranomaisten näkemys Euroopan finanssivalvontajärjestelmässä noudatettavista asianmukaisista valvontakäytännöistä tai siitä, miten unionin lainsäädäntöä olisi sovellettava tietyllä osa-alueella. Toimivaltaisten viranomaisten, joihin yhteisiä ohjeita sovelletaan, olisi noudatettava niitä sisällyttämällä ne tarpeen mukaan valvontakäytäntöihinsä (esimerkiksi muuttamalla lainsäädäntöään tai valvontamenettelyjään). Tämä koskee myös ohjeita, jotka on osoitettu ensisijaisesti laitoksille.

Ilmoittamisvaatimukset

Euroopan valvontaviranomaisista annettujen asetusten 16 artiklan 3 kohdan mukaan toimivaltaisten viranomaisten on ilmoitettava asianomaiselle Euroopan valvontaviranomaiselle 07.06.2017 mennessä [kahden kuukauden kuluessa ohjeiden antamisesta], noudattavatko tai aikovatko ne noudattaa näitä ohjeita, tai muutoin syyt niiden noudattamatta jättämiseen. Jos ilmoitusta ei toimiteta määräaikaan mennessä, asianomainen Euroopan valvontaviranomainen

katsoo, etteivät toimivaltaiset viranomaiset noudata ohjeita. Ilmoitukset lähetetään jaksossa 5 olevalla lomakkeella osoitteeseen [compliance@eba.europa.eu, jc_compliance@eiopa.europa.eu ja compliance.jointcommittee@esma.europa.eu]. Viitteeksi merkitään ”ESA 2016 72”. Ilmoituksen voi lähettää ainoastaan henkilö, jolla on asianmukaiset valtuudet ilmoittaa ohjeiden tai suositusten noudattamisesta toimivaltaisen viranomaisen puolesta.

Ilmoitukset julkaistaan Euroopan valvontaviranomaisten verkkosivustoilla 16 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

I osasto – Aihe, soveltamisala ja määritelmät

Aihe

1. Näissä ohjeissa esitetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonnassa noudatettavan riskiperusteisen lähestymistavan ominaisuudet ja toimet, jotka toimivaltaisten viranomaisten tulisi toteuttaa niiden harjoittaessa valvontaa riskialttiuden perusteella, kuten direktiivin (EU) 2015/849¹ 48 artiklan 10 kohdassa edellytetään.

Soveltamisala

2. Nämä ohjeet osoitetaan asetuksen (EU) N:o 1093/2010 4 artiklan 2 kohdan ii alakohdassa, asetuksen (EU) N:o 1094/2010 4 artiklan 2 kohdan ii alakohdassa ja asetuksen (EU) N:o 1095/2010 4 artiklan 3 kohdan ii alakohdassa määritellyille toimivaltaisille viranomaisille.
3. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi soveltaa näitä ohjeita, kun ne suunnittelevat, toteuttavat, tarkistavat tai tehostavat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä käytettävää omaa riskiperusteisen valvonnan malliaan.

Määritelmät

4. Näissä ohjeissa tarkoitetaan
  - klusterilla samanlaisia ominaisuuksia omaavien arviointikohteiden ryhmää.
  - toimivaltaisilla viranomaisilla viranomaisia, joilla on toimivalta varmistaa, että yritykset täyttävät direktiivin (EU) 2015/849 vaatimukset, sellaisina kuin ne esitetään direktiivin täytäntöönpanemiseksi annetussa kansallisessa lainsäädännössä.²
  - yrityksellä direktiivin (EU) 2015/849 3 artiklan 1 kohdassa määriteltyä luottolaitosta tai 2 kohdassa määriteltyä finanssilaitosta.
  - rahanpesulle tai terrorismin rahoittamiselle ominaisella riskillä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskiä ennen sen vähentämistä.
  - riskiperusteisella menettelyä, jossa toimivaltaiset viranomaiset ja

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849, annettu 20 päivänä toukokuuta 2015, rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta (EUVL L 141, 5.6.2015, s. 73).

² Ks. asetuksen (EU) N:o 1093/2010 4 artiklan 2 kohdan ii alakohta, asetuksen (EU) N:o 1094/2010 4 artiklan 2 kohdan ii alakohta ja asetuksen (EU) N:o 1095/2010 4 artiklan 3 kohdan ii alakohta.

- lähestymistavalla ilmoitusvelvolliset tunnistavat, arvioivat ja ymmärtävät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit, joille arviointikohteet altistuvat, ja ryhtyvät riskeihin nähden oikeasuhteisiin toimenpiteisiin.
- rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen riskiperusteisella valvonnalla (RPV) direktiivin (EU) 2015/849 48 artiklan 6 kohdassa tarkoitettua riskiperusteista lähestymistapaa, jota noudatetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonnassa ja jossa yrityksiin kohdistuvien valvontatoimien perusteellisuus ja toistumistiheys määritetään yrityksiin kohdistuvien rahanpesun ja/tai terrorismin rahoittamisen riskien arvioinnin perusteella.
  - riskiperusteisen valvonnan mallilla (RPV-malli) menettelyjä, prosesseja, mekanismeja ja käytännön toimia, jotka mahdollistavat toimivaltaisten viranomaisten valvontavaltuuksien käytön tavalla, joka on suhteessa tunnistettuihin rahanpesun/terrorismin rahoittamisen riskeihin.
  - rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskillä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen todennäköisyyttä ja vaikutusta. Riskillä tarkoitetaan ominaista riskiä.
  - rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskitekijöillä muuttujia, jotka saattavat yksin tai yhdessä kasvattaa tai pienentää rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskiä.
  - riskiprofiililla vähentämistoimenpiteiden jälkeisen riskin yleisiä ominaisuuksia (kuten tyyppiä ja tasoa).
  - arviointikohteella finanssijärjestelmän sektoria tai alasektoria, yritystä, konsernia tai klusteria, joka on luokiteltu toimivaltaisten viranomaisten asettamien kriteerien mukaan.
  - uhalla henkilön, henkilöryhmän, kohteen tai toiminnan aiheuttamaa mahdollista vahinkoa. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen yhteydessä uhalla tarkoitetaan myös rikollisten, terroristiryhmien ja niiden avustajien, niiden varojen sekä rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen liittyvien aiempien, nykyisten ja tulevien toimien aiheuttamaa mahdollista vahinkoa.

II osasto – Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan riskiperusteisen valvonnan vaatimukset

Riskiperusteisen valvonnan (RPV) mallin täytäntöönpano

Yleiset näkökohdat

5. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi käyttää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan riskiperusteisen valvonnan tehokkaan mallin osana neljää seuraavaa vaihetta:
  - i. Vaihe 1 – rahanpesua tai terrorismin rahoittamista koskevien riskitekijöiden tunnistaminen
  - ii. Vaihe 2 – riskien arviointi
  - iii. Vaihe 3 – valvonta ja
  - iv. Vaihe 4 – seuranta, tarkastus ja jatkotoimet.
6. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi ottaa huomioon, ettei RPV ole yksittäinen toimenpide vaan jatkuva ja jaksoittainen prosessi.
7. Toimivaltaiset viranomaiset voivat ryhmitellä yritykset, jotka eivät kuulu samaan taloudelliseen ryhmittymään mutta joilla on samanlaisia ominaisuuksia, niin sanottuihin klustereihin ja tarkastella niitä yhtenä arviointikohteena. Samaan klusteriin kuuluvien yritysten yhteisinä ominaisuuksina voivat olla muun muassa niiden koko, liiketoiminnan luonne, asiakastyppi, maantieteelliset alueet tai toiminnot sekä jakelukanavat. Tällöin joitakin RPV-prosessin osia voidaan suorittaa koko klusterin tasolla eikä erikseen jokaisen siihen kuuluvan yksittäisen yrityksen tasolla.
8. Yritysklustereita ryhmittelevien toimivaltaisten viranomaisten tulisi varmistaa, että klusteroinnin edellytykset ja käytännön seikat ovat sopivia, kun huomioidaan kyseiseen klusteriin kuuluviin yrityksiin yhdistetyt rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskit. Toimivaltaisten viranomaisten ei tulisi yleensä klusteroida konserneja, vaan samaan konserniin kuuluvia yrityksiä tulisi käsitellä yhtenä arviointikohteena.
9. Jos toimivaltainen viranomainen tietää tai sillä on perusteltuja syitä epäillä sitä, että klusteriin kuuluvaan yksittäiseen yritykseen liittyvät riskit poikkeavat merkittävästi klusterin muista yrityksistä esimerkiksi siksi, että yrityksen tosiasiallisesti omistaa henkilöt, joiden rehellisyydestä on epäilyjä, tai siksi, että yrityksen sisäisen valvonnan järjestelmä on puutteellinen, toimivaltaisen viranomaisen tulisi poistaa kyseinen yritys klusterista ja arvioida sitä joko itsenäisesti tai osana samalla riskitasolla olevaa yritysklusteria.

Suhteellisuus

10. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi toimia oikeasuhteisella tavalla valvoessaan arviointikohteita rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Hankittavien tietojen laajuutta sekä valvonnan ja yrityksen kanssa käytävän vuoropuhelun tiheyttä ja

perusteellisuutta määritettäessä tulisi ottaa huomioon yrityksen luonne ja koko ja mitoitaa toimet tunnistetun rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riskin mukaan.

11. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi ymmärtää, että yrityksen koko tai systeeminen merkittävyys järjestelmässä ei välttämättä sinänsä osoita, millaiselle rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskille yritys on altistunut; pienet, systeemisesti vähemmän merkittävät yritykset voivat hyvinkin olla suuririskisiä.

Yhteistyö muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa

12. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi tehdä kansalliseen lainsäädäntöön perustuvan toimivaltansa puitteissa yhteistyötä ja vaihtaa viipymättä asiaankuuluvaa tietoa varmistaakseen arviointikohteiden tehokkaan rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämisen valvonnan. Kun arviointikohteiden toiminta ulottuu valtioiden rajojen yli, tällaista yhteistyötä tulisi tehdä myös muiden jäsenvaltioiden ja tarvittaessa kolmansien maiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa.
13. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi hyödyntää kaikkia käytettävissään olevia yhteistyö- ja koordinointitoimenpiteitä ja -keinoja, myös toimenpiteitä, joita niiden jäsenvaltiot toteuttavat direktiivin (EU) 2015/849 48 artiklan 4 ja 5 kohdan sekä 49 artiklan nojalla.

Vaihe 1: Rahanpesua/terrorismin rahoittamista koskevien riskitekijöiden tunnistaminen

Yleiset näkökohdat

14. RPV-mallia käyttäessään toimivaltaisten viranomaisten tulisi ensin selvittää, mitkä riskitekijät vaikuttavat niihin rahanpesun/ terrorismin rahoittamisen riskeihin, joille arviointikohte on alttiina.
15. Hankittavien tietojen laajuus ja laatu tulisi suhteuttaa arviointikohteen liiketoiminnan luonteeseen ja kokoon. Huomioon tulisi ottaa myös kohteen riskiprofiili, jos tällainen on määritetty mahdollisten aiempien riskiarvioiden perusteella, ja arviointikohteen toimintaympäristö, kuten sen toimialan luonne. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi harkita ilmoittavansa arviointikohteille, millaisia tietoja ne edellyttävät jatkuvasti, edellyttäen samankaltaisilta arviointikohteilta samoja tietoja ja harkita, minkä tyyppiset tiedot aiheuttavat laajemman ja yksityiskohtaisemman tietopyynnön.
16. Rahanpesun/terrorismin rahoittamisen riskitekijöitä tunnistessaan toimivaltaisten viranomaisten tulisi hyödyntää direktiivin (EU) 2015/849 17 artiklan ja 18 artiklan 4 kohdan nojalla annettuja yhteisiä ohjeita yksinkertaistetuista ja tehostetuista asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevista toimenpiteistä sekä tekijöistä, joita luotto- ja finanssilaitosten tulisi tarkastella arvioidessaan yksittäisiin liikesuhteisiin ja satunnaisiin liiketoimiin liittyvää rahanpesun/terrorismin rahoittamisen riskiä.

Tietolähteet

17. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi tunnistaa riskitekijöitä monista eri lähteistä saatujen tietojen perusteella, mikäli mahdollista. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi määritellä lähteiden tyypit ja määrä riskialttiuden perusteella. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi varmistaa, että niillä on pääsy tarkoituksenmukaisiin tietolähteisiin ja ryhtyä tarvittaessa toimiin niiden parantamiseksi.
18. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi aina tarkastella seuraavia tietolähteitä:
  - Euroopan komission laatima ylikansallinen riskiarvio.
  - Euroopan valvontaviranomaisten antama lausunto finanssimarkkinoihin vaikuttavasta rahanpesun/terrorismin rahoittamisen riskistä.
  - Tarvittaessa kansallisilta ja ulkomaisilta hallituksilta saadut tiedot, kuten kansalliset riskiarviot.
  - Valvojilta saadut tiedot, kuten ohjeistukset ja valvontatoiminnan tulokset, esim. kirjatut huomautukset sekä tiedot, jotka on kerätty luvanannon, lisensoinnin tai EU:n laajuisen toimiluvan antamisen yhteydessä, yrityksiin tehdyillä valvontakäynneillä tai muutoin valvonnan yhteydessä sekä seuraamusmenettelyissä.

Jos tarvittavia tietoja on muiden joko koti- tai ulkomaisten toimivaltaisten viranomaisten hallussa, toimivaltaisten viranomaisten tulisi ryhtyä toimiin varmistaakseen, että

viranomaisyhteydet mahdollistavat tällaisten tietojen vaihtamisen ja että tietojen vaihto voidaan suorittaa oikea-aikaisesti. Tämä pätee myös tietoihin, joita Euroopan keskuspankki on saanut yhteisen valvontamekanismin välityksellä.

- Delegoidut säädökset, jotka Euroopan komissio on antanut direktiivin (EU) 2015/849 9 artiklan 2 kohdan nojalla.
  - Rahanpesun selvittelykeskuksilta ja lainvalvontaviranomaisilta saadut tiedot, kuten uhkaselvitykset, hälytykset ja typologiat.
19. Muita tietoja, joita toimivaltaiset viranomaiset voivat tarkastella, ovat muun muassa
- toimialan elimiltä saadut tiedot, kuten uusia riskejä koskevat typologiat ja tiedot;
  - kansalaisyhteiskunnalta saadut tiedot, kuten korruptioindeksit;
  - kansainvälisiltä norminantoelimiltä saadut tiedot, kuten keskinäiset arvioinnit maiden rahanpesun, terrorismin rahoittamisen ja korruption estämisyjärjestelmistä ja verojärjestelmistä;
  - julkisista lähteistä saadut tiedot, kuten sanomalehtien raportit;
  - kaupallisilta organisaatioilta saadut tiedot, kuten riski- ja tiedusteluraportit; sekä
  - akateemisilta laitoksilta saadut tiedot.

Kotimaiset riskitekijät

20. Toimivaltaisilla viranomaisilla tulisi olla riittävästi tietoa, tietämystä ja tuntemusta kansallisella tasolla tunnistetuista rahanpesun/terrorismin rahoittamisen riskeistä voidakseen tunnistaa arviointikohteiden kotimaisiin finanssitoimintoihin liittyvät riskitekijät.
21. Tässä yhteydessä toimivaltaisten viranomaisten tulisi muodostaa 17–19 kohdassa esitettyjen tietolähteiden perusteella käsitys muun muassa
- kotimaassa tehtyihin esirikoksiin liittyvän rahanpesun tyypeistä ja laajuudesta;
  - ulkomailla tehdyistä esirikoksista saatuun hyötyyn liittyvän rahanpesun laajuudesta;
  - maassa esiintyvien terroristitoimien ja -ryhmien laajuudesta ja niiden saaman tuen määrästä;
  - rahanpesun selvittelykeskuksen sekä muiden viranomaisten tai yksityisten yhteisöjen määrittämistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen typologioista.

Ulkomaiset riskitekijät

22. Kun arviointikohteella on sellaisia merkittäviä yhteyksiä muihin jäsenvaltioihin tai kolmansiin maihin, että se altistuu näihin maihin liittyville rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskeille, toimivaltaisten viranomaisten tulisi määrittää tällaiset riskit. Merkittäviä yhteyksiä ovat muun muassa seuraavat:
- yrityksellä on merkittäviä liikesuhteita muihin jäsenvaltioihin tai kolmansiin maihin sijoittautuneisiin vastapuoliin;
  - yritys on osa toiseen jäsenvaltioon tai kolmanteen maahan sijoittautunutta taloudellista ryhmittymää;
  - yrityksen tosiasialliset omistajat/ edunsaajat ovat sijoittautuneet toiseen jäsenvaltioon tai kolmanteen maahan; ja
  - yrityksellä on muita merkityksellisiä yhteyksiä toiseen jäsenvaltioon tai kolmanteen maahan, minkä vuoksi se altistuu kyseiseen maahan liittyvälle rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskille.
23. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi ryhtyä tarvittaviin toimiin hankkiakseen riittävän tietämyksen, tietoisuuden ja ymmärryksen kyseisiin jäsenvaltioihin tai kolmansiin maihin liittyvistä rahanpesun/terrorismin rahoittamisen riskeistä, jotka saattavat vaikuttaa arviointikohteiden toimintoihin. Tätä varten toimivaltaisten viranomaisten tulisi tunnistaa tällaisiin jäsenvaltioihin tai kolmansiin maihin liittyvät riskitekijät kohdissa 20–21 kuvatulla tavalla.
24. Kun toimivaltaiset viranomaiset tunnistavat kolmansia maita, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevissa järjestelmissä on Euroopan unionin rahoitusjärjestelmälle merkittäviä uhkia muodostavia strategisia puutteita, niiden tulisi ottaa huomioon direktiivin (EU) 2015/849 9 artiklan 2 kohdan nojalla annetut Euroopan komission delegoidut säädökset sekä relevanttien kansainvälisten norminantoelinten, kuten rahanpesuvastaisen toimintaryhmän (FATF), MoneyValin ja muiden FATFin kaltaisten alueellisten toimintaryhmien julkiset lausumat.

Toimialaa koskevat rahanpesun/ terrorismin rahoittamisen riskitekijät

25. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi tuntea hyvin riskitekijät, jotka ovat merkityksellisiä kullekin finanssialan sektorille ja alasektorille, kuten luottolaitoksille, meklariliikkeille, sijoituspalveluyrityksille, maksulaitoksille, sähköisen rahan liikkeeseenlaskijoille, valuutanvaihtotoimistoille ja henkivakuutusyhtiöille. Osana tätä tuntemista toimivaltaisten viranomaisten tulisi ymmärtää, miten kukin alasektori on organisoitu ja millaisia riskejä liittyy alasektorin yhteisiin piirteisiin, kuten tarjottujen tuotteiden ja palvelujen tyypeihin, toimitusketjuihin ja asiakastyyppeihin.
26. Toimivaltaisten viranomaisten ymmärrys sektorien ja alasektorien riskitekijöistä tulisi pohjautua ylätasoon näkemykseen, jonka perustana on kaikki tietyllä finanssisektorilla tai alasektorilla toimivilta yrityksiltä niiden kohtaamista riskeistä saadut tiedot. Sen jälkeen

toimivaltaiset viranomaiset voivat tunnistaa kullakin alasektorilla ja finanssisektorilla kokonaisuudessaan esiintyvät yhteneväisyydet.

Arviointikohdetta koskevat rahanpesun/terrorismin rahoittamisen riskitekijät

27. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi kerätä riittävästi merkityksellisiä ja luotettavia tietoja kyetäkseen muodostamaan kokonaiskäsityksen arviointikohteen

- rahanpesulle/terrorismin rahoittamiselle ominaisista riskitekijöistä ja
- tekijöistä, jotka vähentävät rahanpesulle/terrorismin rahoittamiselle ominaista riskiä.

28. Kun arviointikohde on yritys, toimivaltaisten viranomaisten tulisi saada tätä tarkoitusta varten tiedot ainakin seuraavista:

- Omistaja- ja yritys rakenne, ottaen huomioon, onko arviointikohde kansainvälinen, ulkomainen vai kotimainen yritys, emoyhtiö, tytäryritys, sivuliike tai muunlainen likeyritys, sekä sen organisaation ja rakenteen monimutkaisuus ja avoimuus.
- Ylimmän johdon, hallituksen jäsenten sekä merkittävien osakkeenomistajien maine ja nuhteettomuus.
- Tuotteiden ja palvelujen sekä toimintojen ja liiketoimien luonne ja monimutkaisuus
- Jakelukanavat, mukaan lukien palvelujen vapaa tarjoaminen sekä asiamiesten tai välittäjien käyttö.
- Asiakastyypit.
- Liiketoimintojen kattama maantieteellinen alue varsinkin silloin, kun niitä toteutetaan suuririskisissä kolmansissa maissa³, sekä arviointikohteen merkittävän asiakasosuuden koti- tai sijoittautumismaat asian näin vaatiessa.
- Sisäisten hallintojärjestelyjen ja rakenteiden laatu, kuten sisäisen tarkastuksen toiminnon ja säännösten noudattamista valvovan toiminnon (compliance-toiminnon) riittävyys ja tehokkuus, rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämistä koskevien lakisääteisten vaatimusten ja sääntelyvaatimusten täyttäminen sekä rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämispolitiikan ja -menettelyjen tehokkuus, mikäli ne ovat tiedossa.
- Vallitseva yrityskulttuuri, erityisesti säännösten noudattamisen kulttuuri sekä läpinäkyvyyden ja luottamuksen kulttuuri suhteissa toimivaltaisiin viranomaisiin.
- Muut vakavaraisuusnäkökohdat ja yleiset näkökohdat, kuten toimintavuosien lukumäärä, maksuvalmius tai omien varojen riittävyys.

29. Tällaiset tiedot voivat olla peräisin vakavaraisuuden ja/tai menettelytapojen yleisestä valvonnasta, ja niissä otetaan tarvittaessa huomioon yhteisen valvontamekanismin

---

³ Tiedot tekijöistä, joita on tarkasteltava arvioitaessa eri lainkäyttöalueisiin liittyvää rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskiä, esitetään direktiivin (EU) 2015/849 17 artiklan ja 18 artiklan 4 kohdan nojalla annetuissa yhteisissä ohjeissa yksinkertaistetuista ja tehostetuista asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevista toimenpiteistä sekä tekijöistä, joita luotto- ja finanssilaitosten tulisi tarkastella arvioidessaan yksittäisiin liikesuhteisiin ja satunnaisiin liiketoimiin liittyvää rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskiä.

yhteydessä saadut vakavaraisuustiedot.⁴ Voi kuitenkin olla tarkoituksenmukaista, että tällaiset tiedot kerätään erikseen, jos ne eivät jo ole toimivaltaisten viranomaisten arkistoissa.

30. Kun arviointikohteena on yksittäisten yritysten muodostama klusteri, toimivaltaisten viranomaisten tulisi tunnistaa kohdassa 27 listatut merkitykselliset tekijät voidakseen luonnehtia klusteria kokonaisuudessaan. Näin toimivaltaiset viranomaiset kykenevät perustelemaan klusterin riskiprofiilista tekemänsä päätöksen. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi myös tarkastella klusteriin kuuluvia yrityksiä koskevien aiempien valvontatoimien tuloksia.

---

⁴ Ks. luottolaitosten vakavaraisuusvalvontaan liittyvää politiikkaa koskevien erityistehtävien antamisesta Euroopan keskuspankille 15 päivänä lokakuuta 2013 annetun neuvoston asetuksen (EU) N:o 1024/2013 (EUVL L 287, 29.10.2013, s. 63) 6 artikla.

Vaihe 2: Riskien arviointi

31. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi muodostaa kokonaiskäsitys rahanpesua/terrorismin rahoittamista koskevista riskitekijöistä, jotka ne ovat tunnistaneet vaiheessa 1 ja jotka muodostavat yhdessä perustan arviointikohteen riskiarviolle.
32. Tässä yhteydessä toimivaltaisten viranomaisten tulisi arvioida, missä määrin vaiheessa 1 tunnistetut ominaiset riskitekijät vaikuttavat arviointikohteeseen ja missä määrin rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämistä koskevat järjestelmät ja kontrollit, joita arviointikohteella on käytössään, ovat riittäviä tehokkaasti vähentämään rahanpesulle/terrorismin rahoittamiselle ominaisia riskejä, joille ne altistuvat. Rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämistä koskeviin järjestelmiin ja kontroleihin kuuluvat vähintään direktiivin (EU) 2015/849 8 artiklan 4 kohdassa luetellut seikat, tietyt tuotesuunnittelun piirteet, jotka vähentävät altistumista rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskille, sekä laajemmat hallinnolliset järjestelyt ja riskienhallintaprosessit, kuten arviointikohteen yleinen riskikulttuuri.

Ominaisriskitekijöiden ja niitä vähentävien tekijöiden painottaminen

33. Toimivaltaiset viranomaiset voivat päättää painottaa riskitekijöitä ja niitä vähentäviä tekijöitä eri tavalla niiden suhteellisen merkittävyyden mukaan.
34. Kun toimivaltaiset viranomaiset painottavat riskitekijöitä ja niitä vähentäviä tekijöitä, niiden tulisi tehdä tietoihin perustuva päätös eri tekijöiden merkityksestä juuri tietylle arviointikohteelle. Yksittäisille tekijöille annettu painoarvo voi vaihdella arviointikohteiden mukaan, mutta toimivaltaisten viranomaisten tulisi käyttää samankaltaisten arviointikohteiden osalta samanlaisia tekijöitä.
35. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi varmistaa, että painotukseen ei vaikuta epäasianmukaisesti vain yksi tekijä ja että painotuksessa tarkastellaan myös tekijöitä, jotka tunnustetaan direktiivin (EU) 2015/849 tai kansallisen lainsäädännön nojalla rahanpesua/terrorismin rahoittamista koskevan suuren riskin aiheuttaviksi tekijöiksi.
36. Huomattaville puutteille, jotka saattavat heikentää suuresti rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämistoimenpiteiden tehokkuutta, tulisi antaa arvioinnissa suurempi painoarvo kuin keskitason tai sitä pienemmille puutteille.

Riskiprofiilit ja arviointikohteiden luokittelu

37. Ominaisriskitason ja riskejä vähentävien tekijöiden vaikutusta ominaisriskitasoon koskevien arviointien tulisi yhdessä johtaa arviointikohteen yleisen riskiprofiilin määrittämiseen. Näin arviointikohteita on helpompi vertailla ja saada tietoja vaiheessa 3 toteutettavista toimista. Validoidessaan yleisen riskiarvion tuloksia toimivaltaisten viranomaisten tulisi käyttää ammatillista harkintaa ja tarvittaessa korjata riskiarviota.
38. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi valita tarkoituksenmukaisin tapa luokitella arviointikohteiden riskiprofiilit. Monet toimivaltaiset viranomaiset luokittelevat

arviointikohteet korkeaan, keskitason tai matalaan riskiin, mutta kohteet voidaan luokitella myös esimerkiksi korkeaan, korkeaan keskitasoon, matalaan keskitasoon ja matalaan riskiin.

39. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi harkita ilmoittavansa tiedot luokituksestaan ja sen perusteluista arviointikohteille.
40. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi ottaa huomioon, että arviointikohteiden luokittelu rahanpesun/terrorismin rahoittamisen riskiarviointia varten saattaa poiketa luokittelusta, jota samoihin arviointikohteisiin sovelletaan arvioitaessa laajemmin menettelytapoihin tai vakavaraisuuteen liittyvää riskiä.

Vaihe 3: Valvonta

41. Riskiarvion pohjalta tulisi laatia valvontastrategia kullekin arviointikohteelle ja koko valvottavalle toimialalle.

Rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämistä koskevat yksittäiset valvontasuunnitelmat

42. Kohdentaessaan valvontaresursseja kuhunkin arviointikohteeseen toimivaltaisten viranomaisten tulisi mitoitaa ne siten, että ne vastaavat arviointikohteen riskiprofiilia.

43. Toimivaltaiset viranomaiset voivat mukauttaa valvontatoimensa muun muassa seuraavasti:

- Valvonnan luonteen mukauttaminen esimerkiksi siten, että mukautetaan off-site- ja on-site-valvonnan välistä suhdetta. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi ottaa huomioon, että off-site-valvonta ei todennäköisesti ole yksin riittävää korkeamman riskin tilanteissa.
- Valvonnan painopisteen mukauttaminen esimerkiksi siten, että painopisteeksi asetetaan tiettyihin tuotteisiin tai palveluihin liittyvien riskien hallinta tai tietyt rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämisprosessien näkökohdat, kuten asiakkaiden tunnistaminen, riskiarvio, jatkuva seuranta ja raportointitoimet.
- Valvontatiheyden mukauttaminen esimerkiksi siten, että keskeisiä indikaattoreita seurataan harvemmin siellä missä riskit vähenevät.
- Valvontatoimien perusteellisuuden ja yksityiskohtaisuuden mukauttaminen esimerkiksi siten, että on-site-tarkastukset liittyen asiakastietoihin, liiketoimien otosten testauksiin ja epäilyttävien liiketoimien raportointiin määritetään riskien mukaan. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi ottaa huomioon, että tarkastus, joka perustuu vain toimintaperiaatteiden ja menettelyjen arviointiin mutta ei niiden käytännön soveltamisen arviointiin, ei todennäköisesti ole korkeamman riskin tilanteissa riittävää.

44. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi varmistaa, että valvontaa kohdistetaan useammin ja perusteellisemmin arviointikohteisiin, joihin liittyy korkeampi rahanpesun/terrorismin rahoittamisen riski. Tämä pätee myös tilanteisiin, joissa yritykset on liitetty klusteriin riskiarvion laatimiseksi.

45. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi ymmärtää, että yritykset voivat altistua korkealle rahanpesun/terrorismin rahoittamisen riskille, vaikka ne eivät olisikaan järjestelmän kannalta merkittäviä. Näin ollen toimivaltaisten viranomaisten ei tulisi nojautua yksinomaan vakavaraisuutta tai menettelytapoja koskeviin riskiarvioihin eikä niiden tulisi tarkastella pelkästään järjestelmän kannalta merkittäviä yrityksiä, kun ne päättävät rahanpesun /terrorismin rahoittamisen estämisen valvontatoimista. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi huomioida, että vakavaraisuuteen tai menettelytapoihin liittyvästä riskitasosta ei ole välttämättä tarkoituksenmukaista tehdä johtopäätöksiä rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämisen valvontaa varten, olipa riski sitten korkea tai matala.

46. Jos on-site- tai off-site-valvonnassa tunnistetaan uusi riski, toimivaltaisten viranomaisten tulisi reagoida siihen asianmukaisesti ja nopeasti. Tämä saattaa edellyttää rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan alkuperäisen valvontasuunnitelman muuttamista siten, että siinä otetaan paremmin huomioon rahanpesun/terrorismin rahoittamisen riskit, joille valvontakohteet altistuvat. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi dokumentoida riittävästi muutokset, joita rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämistä koskevaan valvontasuunnitelmaan tehdään.

Rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämistä koskeva yleinen valvontasuunnitelma

47. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi hyödyntää arviointikohteista laatimiaan riskiarvioita ja laajempaa näkemystään rahanpesun/terrorismin rahoittamisen riskistä, joille toimiala altistuu, arvioidakseen, missä määrin ne aiheuttavat riskin toimivaltaisen viranomaisen tavoitteiden saavuttamiselle, ja kohdentaa valvontaresurssit rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämisen valvontaan sen mukaisesti. Tämän jälkeen toimivaltaisten viranomaisten tulisi valita yleinen valvontastrategia.
48. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi varmistaa, että niillä on käytettävissään riittävästi resursseja valvontastrategian täytäntöönpanoon kaikkien ilmoitusvelvollisten osalta.
49. Voidakseen varmistaa, että kaikki edellä mainitun mukaisesti laaditut rahanpesun/terrorismin rahoittamisen valvontaa koskevat yksittäiset valvontasuunnitelmat ovat sopusoinnussa keskenään, toimivaltaisten viranomaisten tulisi koordinoida niitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevassa yleisessä valvontasuunnitelmassa. Yleisen valvontasuunnitelman tulisi vastata yleisesti tunnistettuja rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskejä.

Koulutus

50. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi varmistaa, että henkilöstöllä, joka vastaa suoraan tai epäsuorasti rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämisen tehtävistä, on asianmukaiset tiedot ja tuntemus lakisääteisestä järjestelmästä ja sääntelyjärjestelmästä sekä soveltuva asiantuntemus ja koulutus perusteltujen ratkaisujen tekemiseen.
51. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi kouluttaa valvojansa soveltamaan rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämistä koskevaa RPV-mallia käytännössä, jotta nämä kykenevät suorittamaan kyseistä riskiperusteista valvontaa tehokkaasti ja johdonmukaisesti. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi varmistaa, että valvojat kykenevät muun muassa
  - ymmärtämään, missä määrin arviointikohte käyttää harkintavaltaa rahanpesun/terrorismin rahoittamisen riskejä arvioidessaan ja vähentäessään;
  - arvioimaan arviointikohteen riskiarvion laatua ja
  - arvioimaan arviointikohteen oman riskiarvion perusteella, ovatko kohteen käyttämät rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämispoliitikat ja -menettelyt sekä laajemmat hallinnolliset järjestelyt ja sisäiset tarkastukset riittäviä, oikeasuhteisia ja tehokkaita.
52. Koulutus tulisi räätälöidä sen mukaan, mitkä ovat asianomaisen henkilöstön tehtävät rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämisessä, ja siihen voi sisältyä koulutuskursseja, rekrytointia ja ”tekemällä oppimista”. Toimivaltaiset viranomaiset voivat myös hyödyntää järjestelyjä, joissa toimivaltaiset viranomaiset sekä rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämisestä vastaavat muut viranomaiset jakavat osaamista keskenään.

53. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi varmistaa, että henkilöstön asiantuntemus rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvissä kysymyksissä pysyy ajan tasalla ja asiaankuuluvalla tasolla ja että siihen sisältyy tarkoituksenmukaisella tavalla tietoja kehittyvässä olevista riskeistä.

Vaihe 4: Seuranta ja jatkotoimet

Riskiarvion ja valvonnan toimintasuunnitelman päivittäminen (vaiheet 1–3)

54. Koska riskiperusteinen valvonta ei ole yksittäinen toimenpide vaan jatkuva ja syklinen prosessi, riskiarvion pohjana olevat tiedot tulisi arvioida säännöllisin väliajoin sekä tapauskohtaisesti, ja niitä tulisi tarvittaessa päivittää.

Säännölliset arvioinnit

55. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi arvioida riskiarvionsa säännöllisin väliajoin varmistaakseen, että ne ovat ajan tasalla ja asiaankuuluvia.
56. Kunkin tarkastuksen aikataulu tulisi suhteuttaa arviointikohteeseen liittyvään rahanpesun/terrorismin rahoittamisen riskiin. Tarkastuksia tulisi tehdä useammin, jos arviointikohteeseen liittyy suuririskinen tai sen toiminnassa tapahtuu usein muutoksia ja se toimii nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä.

Tapauskohtaiset arvioinnit

57. Arviointikohteen riskiprofiiliin vaikuttavien merkittävien muutosten jälkeen tulisi tehdä riskitekijöiden, riskiarvioiden ja tarvittaessa valvontasuunnitelmien tapauskohtaisia tarkastuksia. Merkittäviä muutoksia voivat olla muun muassa
- merkittävät ulkoiset tapahtumat, jotka muuttavat riskien luonnetta;
  - rahanpesun/terrorismin rahoittamisen uudet riskit;
  - off-site- ja on-site-valvonnassa tehdyt havainnot ja arviointikohteen toteuttamien oikaisu- tai korjaustoimien edellyttämät jatkotoimet;
  - huomattavien omistussuhteiden haltijoiden, ylimmän hallintoelimen tai keskeisistä toiminnoista vastaavien henkilöiden toimenpiteissä tai arviointikohteen organisaatiossa tapahtuneet muutokset tai ilmenneet uudet tiedot ja
  - muut tilanteet, joissa toimivaltainen viranomainen voi perustellusti katsoa, että tiedot, joihin sen riskiarvio perustuu, eivät ole enää relevantteja tai niissä ilmenee huomattavia puutteita.
58. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi myös selvittää, voivatko tiettyyn arviointikohteeseen vaikuttavat muutokset vaikuttaa myös muihin arviointikohteisiin, ja niiden tulisi suorittaa niiden arviointikohteiden, joihin em. muutokset vaikuttavat merkittävästi, riskiarvioprosessi uudelleen.

Rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämisessä käytettävän RPV-mallin uudelleenarviointi

59. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi pyrkiä olemaan vakuuttuneita siitä, että niiden rahanpesun/terrorismin rahoittamisen riskiarviointimenetelmiä ja muita sisäisiä menettelyjä sovelletaan johdonmukaisesti ja tehokkaasti.

60. Jos arviointi paljastaa ongelmia rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämisen RPV-mallissa, toimivaltaisten viranomaisten tulisi ryhtyä toimiin niiden korjaamiseksi. Malliin ei pitäisi tehdä tiheään toistuvia muutoksia, jotta ajallinen vertailu olisi mahdollista. Tästä huolimatta toimivaltaisten viranomaisten tulisi tarkastaa menetelmät tarvittaessa viipymättä.

Säännölliset arvioinnit

61. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi säännöllisin väliajoin arvioida, tuottaako RPV-malli tavoiteltuja tuloksia ja etenkin, ovatko valvontaresurssit edelleen riittävät suhteessa tunnistettuihin rahanpesun/terrorismin rahoittamisen riskeihin.
62. Kun toimivaltaiset viranomaiset arvioivat rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämisen RPV-mallin riittävyttä ja tehokkuutta, ne voivat käyttää monia erilaisia keinoja, kuten ammatillista asiantuntemusta, itsearviointilomakkeita, valvontatoimiotosten testausta, vertaamista uusiin tietoihin, kuten raportteihin ja muilta toimivaltaisilta tai rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämisestä vastaavilta viranomaisilta, lainvalvontaviranomaisilta ja muilta kansallisilta viranomaisilta saatuun palautteeseen tai asiasta vastaavilta eurooppalaisilta tai kansainvälisiltä järjestöiltä saatuihin asiakirjoihin. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi myös pyrkiä perehtymään kansainvälisiin parhaisiin käytänteisiin sekä harkita osallistumista relevantteihin kansainvälisiin ja eurooppalaisiin foorumeihin.
63. Rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämiseen kohdistuvan valvonnan vaikutuksen mittaaminen säännösten noudattamisen tasolla sekä arviointikohteiden rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämisen kontrollien tehokkuus voivat myös auttaa toimivaltaisia viranomaisia arvioimaan RPV-mallin tehokkuutta.

Tapauskohtaiset arvioinnit

64. Säännöllisin väliajoin suoritettavien arviointien lisäksi toimivaltaisten viranomaisten tulisi arvioida RPV-malliansa, päivittää tai muuttaa sitä, jos mallin riittävyys tai tehokkuus vaarantuu muun muassa seuraavanlaisten tapahtumien vuoksi:
- mallin arviointi ulkopuolisten tahojen, kuten FATF:n tai Moneyval-komitean tai ulkopuolisten tilintarkastajien toimesta;
  - mallin arviointi sisäisin toimenpitein, kuten puuteanalyysin, sisäisen tarkastuksen kertomusten, laadunvarmistustestauksen ja saatujen kokemusten arvioinnin avulla;
  - valvontajärjestelmän merkittävät muutokset, kuten uuden osaston perustaminen tai suuret henkilöstölisäykset, johtokunnan tai johdon jäsenten vaihtuminen tai finanssialan merkittävät muutokset;
  - rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan lainsäädäntö- tai sääntely-ympäristön merkittävät muutokset ja
  - uusien riskitekijöiden kehittyminen tai tunnistaminen.

Arviointiprosessin organisointia ja menettelyjä koskevat näkökohdat

65. Objektivisen arviointiprosessin tulisi perustua selkeisiin ja läpinäkyviin sisäisiin menettelyihin. Tällaisissa menettelyissä olisi määrättävä paitsi arviointipäivämäärät myös arviointiprosessin sisältö ja prosessista vastaavat henkilöt. RPV-mallia voidaan arvioida mallin perustaneessa toimivaltaisen viranomaisen ryhmässä tai sen tarkastajina voivat olla toimivaltaisen viranomaisen sisäinen laaduntarkastusryhmä, sisäinen tarkastus tai riskienhallintaryhmä.
66. Sisäisen arviointiprosessin lisäksi toimivaltaiset viranomaiset voivat harkita tehtävän antamista ulkopuoliselle asiantuntijalle saadakseen mallistaan objektivisen arvion tai varmistukseksi, että malli on kansallisella tasolla yhdenmukainen muiden toimivaltaisten viranomaisten käyttämien mallien kanssa.

Tietojen säilyttäminen

67. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi dokumentoida RPV-mallinsa, sen täytäntöönpano ja sitä koskevat myöhemmät arvioinnit (valvontaa koskevaa) institutionaalista rekisteriä varten. Niiden tulisi myös laatia tuloksista, päätöksistä ja niiden perusteluista arkisto varmistukseksi, että eri arviointikohteita koskevat toimivaltaisten viranomaisten toimet ovat yhden- ja johdonmukaisia.

Palaute ja jatkotoimet

Vastuuvollisuus

68. Toimivaltaisten viranomaisten ylemmällä johdolla tulisi olla riittävä käsitys valvotulla toimialalla ja sen alasektoreilla ilmenevistä rahanpesun/terrorismin rahoittamisen riskeistä, ja sen tulisi saada säännöllisesti tietoa rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämisestä koskevista valvontatoimista ja niiden tuloksista. Näin ne voivat arvioida yleisesti, kuinka tehokkain toimenpitein arviointikohteet ovat vähentäneet tällaisia riskejä ja onko valvonnan perusteellisuutta ja tiheyttä sekä valvontaresurssien kohdentamista mahdollisesti arvioitava uudelleen.

Palautteen muoto

69. Rahanpesua/terrorismin rahoittamisen riskiarviota koskevat havainnot tulisi toimittaa rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämisestä vastaavalle henkilöstölle toimivaltaisessa viranomaisessa.
70. Niistä voi olla hyötyä myös vakavaraisuuden ja menettelytapojen valvontaprosessissa tai toimialakohtaisessa tai kansallisessa riskiarviossa tai toimintapolitiikan muutoksissa sekä muiden toimivaltaisten tai rahanpesun/terrorismin rahoittamisen estämisestä vastaavien viranomaisten kanssa tehtävässä yhteistyössä.
71. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi määrittää sopivat keinot, joilla sidosryhmille annetaan palautetta riskinarviointien ja valvontatoimien tuloksista. Palautetta voidaan antaa joko

suoraan kyseisille arviointikohteille tai laajemmin säännellylle toimialalle, esimerkiksi toimija ammattialojen järjestöille. Palautetietojen yksityiskohtaisuus, tiedotusajankohta ja palautteen antamistapa voivat vaihdella, ja niissä on otettava huomioon toimivaltaisten viranomaisten intressit sekä sovellettavat salassapitomääräykset.

72. Arviointikohteille voidaan antaa palautetta esimerkiksi seuraavin keinoin:

- valvontaohjeistus,
- yksittäisille arviointikohteille tai arviointikohderyhmille lähetetyt kirjeet,
- kahden- tai monenväliset tapaamiset,
- täytäntöönpanoa koskevat ilmoitukset ja
- puheet.

III osasto – Täytäntöönpano

Täytäntöönpano

73. Toimivaltaisten viranomaisten tulisi panna nämä ohjeet täytäntöön saattamalla ne osaksi valvontaprosessejaan ja -menettelyjään [vuoden kuluessa ohjeiden antamisesta] mennessä.